

ЦИВІЛЬНЕ ТА ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

УДК 347.962.1-044.245(438+510)

О. І. Байбак

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБМЕЖЕНЬ
У ПРАВОВОМУ СТАНОВИЩІ СУДДІВ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ І КИТАЮ)

Постановка проблеми. У кожній національній правовій системі в умовах сучасності ідея щодо необхідності обмеження у правовому становищі судді є загальновизнаною. Це пов'язано із тим, що суддям належать особливі повноваження щодо здійснення правосуддя. Тому, до суддів висуваються високі вимоги як професійного плану (наявність вищої юридичної освіти і певний стаж роботи), так і моральні (відсутність судимості, бездоганна репутація), а також вимоги щодо певного життєвого досвіду (підвищений вік для обіймання посади суддів) тощо.

У рамках даної наукової статті певний інтерес представляє такий принцип правового статусу суддів як *суддівська несумісність*, яка визначається як конституційно або законодавчо визначена вимога, за якою суддя не може обіймати певні посади чи займатися певними видами діяльності.

Для кращого розуміння сутності, змісту і меж вимог щодо обмежень у правовому становищі суддів виникає потреба в дослідженні норм чинного законодавства зарубіжних країн (у даному випадку, Польщі і Китаю), які передбачають такого роду правообмеження суддів.

Актуальність обраної теми для написання наукової статті обумовлена необхідністю вироблення оптимального поєднання гарантованості професійної діяльності суддів та забезпечення їх прав і свобод, а також наявністю дискусій з цієї тематики в засобах масової інформації, наукових колах і органах влади.

Стан наукової розробки проблеми. Питанням дослідженню нормативно-правового закріплення правообмежень суддів при виконанні своїх службових обов'язків у законодавстві зарубіжних країн не приділяється належної уваги на науковому рівні. Однак, окремі аспекти критеріїв допустимості обмежень посадових осіб, у тому числі суддів, присвячені праці Ф. Багатудінова, С. Байкеевої, І. Барцица, М. Бондаря, В. Венедиктова, М. Вітрука, А. Георгіца, С. Дубенка, В. Лазарева, О. Малька, М. Матузова, Г. Мальцева, В. Мозоль, В. Німченка, А. Ромашевського, Н. Янюк,

І. Щруб тощо. Їхні праці є методологічним підґрунтям подальшого розкриття теоретико-правового уточнення розуміння обмежень у правовому становищі суддів.

Метою даної статті є аналіз чинного законодавства деяких зарубіжних країн з метою вироблення спільних концептуальних підходів щодо розуміння юридичної природи і характеристики системи правообмежень суддів під час здійснення своїх професійних обов'язків, а також виявлення позитивного зарубіжного досвіду у зазначеній сфері.

Викладені в статті положення можуть бути використані практично, а саме в науково-дослідницькій сфері для подальших наукових досліджень з цієї проблеми, в науково-освітній сфері під час викладання навчальних дисциплін, у науково-методичній сфері з метою вдосконалення, розробки навчальних програм, підручників і навчально-методичних посібників, а також в законодавчій діяльності щодо вдосконалення норм права, що регламентують діяльність суддів.

Виклад основного матеріалу. Першою зарубіжною країною, з якої ми почнемо аналізувати чинне законодавство щодо обмеження в правовому становищі суддів буде Польща. Конституція Польської Республіки від 02.04.1997 року закріпила певні правообмеження суддів, а саме вимоги щодо *несумісності посади судді і дотримання політичного нейтралітету*. Так, ч. 2 ст. 103 Конституції Польської Республіки передбачає, що суддя не може мати депутатський мандат, а ч. 3 ст. 178 – суддя не може належати до політичної партії, професійної спілки, займатися публічною діяльністю, несумісною з принципами незалежності судів [1].

Право громадян на свободу об'єднання у політичні партії для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів визначається не лише Конституцією, але й Законом Польської Республіки «Про політичні партії» від 27.06.1997 року [2]. Визначаючи вимоги до суддів щодо *дотримання політичного нейтралітету*, насамперед потрібно звернутися до положення

ч. 2 ст. 2 згаданого Закону, яка передбачає, що заборона приналежності до політичних партій визначена окремими законами. Однак, слід зауважити, що конкретні вимоги щодо політичного нейтралітету суддів закріплені лише ч. 3 ст. 178 Конституції Польської Республіки [1].

Нормативно-правовим актом, який визначає організацію здійснення правосуддя загальними судами в Польській Республіці є Закон «Про структуру загальних судів» від 27.07.2001 року [3]. Положення Закону містять вимоги щодо *несумісності посади судді*. Так, ст. 86 («Заборона додаткового працевлаштування і заняття певних посад») передбачає, що суддя не може займатися додатковою діяльністю, за винятком викладацької, науково-педагогічної або наукової посади в загальному об'ємі, що не перевищує повний робочий день працівників, зайнятих на цих посадах, якщо виконання цієї роботи не перешкоджає виконанню обов'язків судді. Суддя також не має права займатися будь-якою іншою роботою або способом отримання прибутку, які можуть перешкоджати виконанню обов'язків судді, можуть послабити впевненість в його неупередженості або гідності посади судді. Крім того, суддя не може: бути членом правління, наглядової ради або комітету з аудиту комерційної юридичної компанії; бути членом правління, наглядової ради або кооперативного комітету з аудиту; бути членом правління фонду, який здійснює підприємницьку діяльність; володіти в комерційній компанії більше 10% акцій або часткою, що більш як 10% статутного капіталу; здійснювати підприємницьку діяльність самостійно або спільно з іншими особами, а також керувати такою діяльністю або бути представником при здійсненні такої діяльності [3]. Аналогічні вимоги знайшли своє закріплення в ст. 44 («Обмеження на непрофесійну діяльність судді») Закону Польської Республіки «Про Верховний суд» від 08.12.2017 року [4]. Окрім того, ст. 32 («Заборона щодо призначення на посаду судді Верховного суду родичів або подружжя суддів Верховного суду») Закону Польської Республіки «Про Верховний суд» передбачає, що особи, які мають спорідненість другого або першого ступеня, а також подружжя не можуть бути одночасно суддями Верховного суду [4].

Вимоги щодо *розголошення відомостей, що становлять професійну таємницю* містяться в ст. 85 («Таємниця судді») Закону Польської Республіки «Про структуру загальних судів» [3] і ст. 42 Закону Польської Республіки «Про Верховний суд» [4], а саме те, що суддя зобов'язаний зберігати в таємниці обставини справи, про які йому стало відомо через його службове становище, за винятком відкритого судового засідання. Зобов'язання щодо таємниці зберігається і після припинення службових відносин. Зобов'язання

зберігати таємницю припиняється, коли суддя дає свідчення в якості свідка в суді, якщо розкриття таємниці не загрожує інтересам держави або приватним інтересам, які не суперечать цілям правосуддя. У цих випадках міністр юстиції може звільнити суддю від обов'язку нерозголошення таємниці. Відомості, що визнані таємницею можуть бути надані судді тільки в тій мірі, в якій це необхідно для виконання функцій судді. Окрім того, з міркувань державної безпеки, захисту таємної інформації і необхідності захисту особистого та сімейного життя людини Конституційний трибунал Польської Республіки, відповідно до ст.ст. 24.1., п. 2 ст. 60 Закону Польської Республіки «Про Конституційний трибунал» від 22.07.2016 року може призначити закрите судове засідання [5].

Закон Польської Республіки «Про Верховний суд» містить положення, які визначають правові і організаційні засади проведення *очищення влади (люстрації)*, тобто заборони займати посаду судді тими особами, які своїми діями принизили авторитет судової влади, судів і суддів у Польщі, що призвело до втрати довіри громадян до судової гілки влади. Положення п. 7 ст. 36 («Припинення повноважень судді Верховного суду») даного Закону передбачає, що в разі надходження інформації, яка підтверджує обставини, що особа працювала або була співробітником органів державної безпеки в період з 22 липня 1944 року до 31 липня 1990 року, директор люстраційного бюро Інституту національної пам'яті (Комісії з розслідування злочинів проти польської нації) передає дану інформацію Голові Верховного суду для подальшого направлення в Дисциплінарну палату [4].

Певні вимоги щодо *заборони вчиняти дії, що ускладнюють функціонування суду чи підривають авторитет судової влади*, а саме колективні протести у вигляді страйків, мітингів та інших акцій, передбачені в чинному законодавстві Польської Республіки. У ч. 3 ст. 19 («Недопущення страйку» Закону Польської Республіки «Про вирішення колективних спорів» від 23.05.1991 року міститься положення про те, що право на страйк не надається працівникам державних органів, органів центрального і місцевого управління, судів і прокуратури [6].

Процесуальне законодавство Польської Республіки передбачає певні вимоги щодо *розголошення відомостей, що стали відомі під час закритого судового засідання* (державної або комерційної таємниці, особистих і сімейних таємниць або інших таємниць, що охороняються законом). Зазначені вимоги закріплені в § 1 ст. 184, § 1 ст. 225 Кримінально-процесуального кодексу Польської Республіки [7]; ст. 9 Цивільного процесуального кодексу Польської Республіки [8]; ст.ст. 73, 74 Кодексу про адміністративне судочинство Польської Республіки [9]; ст. 70 Кодексу про проступки Польської Республіки [10].

Окрім зазначених правообмежень у правовому становищі суддів процесуальним законодавством Польської Республіки передбачені обмеження щодо *участі суддів у розгляді конкретної справи* у вигляді самовідводу, наприклад ст.ст. 40-44 Кримінально-процесуального кодексу Польської Республіки [7]; ст.ст. 48-54 Цивільного процесуального кодексу Польської Республіки [8]; ст. 16 Кодексу про проступки Польської Республіки [10].

З метою вирішення етичних питань, пов'язаних із правовим становищем суддів Національною судовою радою Польської Республіки 19 лютого 2003 року були прийняті Правила етики професійної поведінки суддів [11], які містять вимоги щодо *заборони вчиняти суддями дії, що ускладнюють функціонування суду чи підривають авторитет судової влади*. З аналізу положень цього документу, можна визначити такі правила поведінки суддів: суддя не може використовувати свій статус та престиж своєї посади з метою пропагування власного інтересу чи інтересу інших осіб, не повинен зловживання імунітетом (§ 3); суддя повинен виконувати повноваження відповідно до своєї посади в ім'я справедливості та авторитету судової влади (§ 4); суддя повинен уникати поведінки, яка може принизити гідність судді чи послабити впевненість у своїй неупередженості, у випадку порушення етичних принципів повинен негайно вжити заходів з метою виправлення наслідків цього порушення, повинен вимагати від інших суддів бездоганної поведінки та професійної етики та відповідати належним чином на протиправні дії (§ 5); суддя не може піддаватися будь-якому впливу, що порушує його незалежність (§ 9); суддя повинен уникати поведінки, яка може похитнути віру в його незалежність та неупередженість (§ 10); у своїх рішеннях суддя повинен уникати формулювань, які можуть порушити гідність будь-кого з учасників процесу або третіх осіб (§ 11); суддя повинен зберігати гідне ставлення, терпіння, ввічливість до усіх учасників процесу, а також вимагати від них належної поведінки (§ 12); суддя, виконуючи свої повноваження, повинен зважати на авторитет посади судді та судової влади (§ 14); суддя повинен уникати особистих контактів та будь-яких економічних відносин з іншими суб'єктами, якщо вони можуть викликати сумніви щодо його неупередженості або підірвати престиж та довіру до судової посади (§ 17); суддя не повинен вживати жодних фінансових дій, які можуть свідчити про використання власного становища судді (§ 18); суддя не може надавати юридичні послуги (§ 21); суддя не може належати до будь-якої організації, яка діє за межами чинного законодавчого або підтримувати її в будь-якій формі (§ 22) [11].

Окрім того, Правила етики професійної поведінки суддів у Польській Республіці містять положення щодо *обмеження права суддів на свободу слова*. Так, § 13 Правил передбачають, що суддя не повинен публічно висловлювати власну думку щодо перебігу судового процесу [11].

У рамках даної наукової статті, на наш погляд, певною науковою цінністю буде детальний аналіз чинного законодавства Китайської Народної Республіки (далі – КНР), що визначає правообмеження суддів при виконанні своїх професійних обов'язків. Судові органи КНР відіграють важливу роль в забезпеченні роботи всього державного апарату [12]. При цьому, при існуванні відносно розвинутої теорії розділення властей, питання судової гілки влади в КНР залишається однією з головних проблем державної влади. Можна констатувати той факт, що само поняття «судова влада» фактично відсутнє в політико-правовому ужитку Китаю. Воно не уживається в нормативно-правових актах КНР [13, с. 27].

Основними джерелами правової системи в Китаї є: Конституція КНР від 04.12.1982 року, а також засновані на ній органічні закони, що визначають принципи організації і діяльності державних і судових органів [13, с. 27].

Положення чинної Конституції КНР містять певні вимоги щодо *несумісності посади судді*. Частина 4 ст. 65 Конституції КНР передбачає, що особи, які входять до складу Постійного Комітету Всекитайських зборів народних представників, не можуть перебувати на службі в державних адміністративних органах, органах суду й прокуратури. Аналогічне положення закріплено в ч. 3 ст. 103 Конституції КНР – особи, які входять до складу постійних комітетів місцевих зборів народних представників рівня повітів і вище, не можуть перебувати на службі в державних адміністративних органах, у судових органах і органах прокуратури [14; 15, с. 263, 275].

Окрім указаних правообмежень суддів, ст. 125 Конституції КНР передбачає, що розгляд справ у всіх народних судах ведеться відкрито, за винятком особливих випадків, передбачених законом [14]. Редакція цієї статті свідчить про те, що саме з метою *нерозголошення відомостей*, про які стало відомо судді під час судових слухань можуть проводитися закриті судові засідання.

Закон КНР «Про організацію народних судів» від 01.07.1979 року, який визначає організацію судової влади та здійснення правосуддя народними судами в Китаї передбачає лише єдине правообмеження суддів, а саме вимогу щодо *розголошення відомостей, які становлять таємницю*, що охороняється законом. Так, ст. 7 Закону КНР «Про організацію народних судів» передбачає, що судові розгляди у народних судах повинні проводитися публічно, за винятком випадків, пов'яза-

них з державною таємницею, приватного життя і правопорушеннями неповнолітніх [16].

Певні вимоги щодо *несумісності посади суддів* містяться в Законі КНР «Про суддів» від 28.02.1995 року [17]. У ст. 22 даного Закону визначено, що судді не можуть одночасно виступати в якості членів Постійного комітету зборів народних представників, вони не повинні одночасно займати посади в адміністративних органах, наглядових органах і органах прокуратури, вони не повинні одночасно займати посади на підприємствах або в інших комерційних організаціях і установах, не можуть одночасно виступати в якості адвокатів або нотаріусів. Окрім того, ст. 23 Закону передбачає, що судді, які пов'язані шлюбом або кровною спорідненістю до третього коліна, або тісно поріднилися через одруження найближчих родичів, не можуть одночасно займати такі посади: голови, заступника голови, члена судової комісії, головного судді або помічника головного судді підрозділів в одному народному суді; голови, заступника голови, суддів або помічників суддів в одному народному суді; головного судді, помічника головного судді, суддів або помічників суддів одного підрозділу; голів або заступників голів в народних судах найближчого ієрархічного рівня [17].

Закон КНР «Про суддів» містить положення щодо *обмеження участі суддів у розгляді конкретної справи* у вигляді самовідводу. Так ст. 24 даного Закону передбачає, що судді повинні брати самовідвід, якщо їх чоловік (дружина), батьки або діти перебувають в наступних обставинах: діють в якості партнера або засновника юридичної фірми в межах юрисдикції народного суду, в якому працює суддя; виступають в якості судового агента або захисника в юрисдикції народного суду, в якому працює суддя, або надають інші платні юридичні послуги позивачам [17].

Певний науковий інтерес для нашого дисертаційного дослідження представляє питання відношення чинного законодавства КНР до вимог щодо *політичної нейтральності суддів*. Слід вказати на те, що серед загальних положень, які характеризують суспільно-політичний і економічний устрій в державі відноситься положення про те, що вся влада в Китайській Народній Республіці належить народу (ст. 2 Конституції КНР) [14; 15, с. 249, 261]. Хоча в реальності вся влада в державі належить Комуністичній партії Китаю [15, с. 249].

Китай можна назвати однопартійною країною лише з точки зору особливого статусу Комуністичної партії Китаю. Разом із Компартією в країні діють ще вісім політичних партій, загальна чисельність яких більше за 600 тис. Ці партії були створені ще в середині 1940-х рр. Їх не можна назвати опозиційними, адже понад 8 тис. їх чле-

нів посідають керівні посади у владі або органах юстиції [18, с. 120].

Особливий статус Комуністичної партії Китаю визначається тим, що Компартія є партією реформ, партією політичної та економічної еліти. Її апарат, використовуючи державний ресурс, забезпечує повний контроль над суспільством і усіма органами влади, у тому числі судовими.

У Розділі 5 («Багатопартійна система співробітництва і державна влада») Закону КНР «Про партійну систему Китаю» від 15.11.2007 року закріплено положення про те, що члени демократичної партії, які займають керівні посади в урядових і судових органах, є важливою частиною реалізації багатопартійного співробітництва під керівництвом Комуністичної партії Китаю. До цих судових органів також відноситься Верховний народний суд і місцеві суди КНР. Членство в партії є важливим засобом демократичного контролю. При цьому в Розділі 7 («Багатопартійна система співробітництва і модернізація») даного Закону передбачається, що Комуністична партія КНР підтримує всіх безпартійних, які працюють в судових органах на всіх рівнях [19]. Виходячи з цього, можемо вказати на те, що вимоги щодо політичної нейтральності суддів у законодавстві КНР відсутні. Окрім того, чинне законодавство КНР дозволяє суддям бути членами як Комуністичної партії, так і інших 8-ми політичних партій Китаю.

Здійснюючи аналіз чинного законодавства зарубіжних країн щодо обмежень правового становища суддів, окрему увагу ми приділяємо положенням, які передбачають *заборони суддям вчиняти дії, що ускладнюють функціонування суду чи підривають авторитет судової влади*. До таких дій відносять колективні протести у вигляді страйків, мітингів та інших акцій. З цього приводу, чинне законодавство КНР не містить жодних положень щодо надання права громадянам КНР на страйк та інші протестні акції. З прийняттям Конституції КНР від 1982 року право на страйк взагалі було відмінено. Норми, які б забороняли або дозволяли суддям право на страйк, мітинги та інші акції також не існує.

Відповідно до ст. 5 Закон КНР «Про суддів» судді повинні бути старанними і відповідальними, бути чесними і дотримуватися професійної етики [17]. Етичні правила поведінки суддів закріплені в Основних принципах професійної етики суддів КНР від 20.05.2010 року [20]. Цей документ містить окремі *заборони суддям вчиняти дії, що ускладнюють функціонування суду чи підривають авторитет судової влади*. Так, з аналізу положень цього документу, можна визначити такі правила поведінки суддів: судді повинні демонструвати справедливість своїми словами і справами в суді і за його межами, з тим, щоб громадськість не мала жодних сумнівів щодо су-

дової справедливості (ст. 1); судді повинні дотримуватися Конституції і законів, демонструвати свою незалежність, бути вільними від втручання з боку будь-якого адміністративного органу, соціальної групи і окремої особи (ст. 2); судді не повинні зустрічатися з партією або його представником у суді наодинці (ст. 8); судді повинні уникати виникнення ситуацій, таких як суб'єктивні упередження, зловживання владою і нехтування законами в ході судових процесів (ст. 9); судді повинні однаково ставитися до сторін та інших осіб, не проявляти ніякої дискримінації в їх словах і діях (ст. 10); судді повинні дотримуватись нейтралітету в судових процесах (ст. 11); судді повинні поважати незалежність здійснення судових повноважень іншими суддями (ст. 12); судді повинні уникати надмірного впливу засобів масової інформації та громадської думки в ході розгляду справ (ст. 15); судді не повинні використовувати свої посади прямо або побічно для отримання будь-яких неправомірних переваг при виконанні своїх обов'язків (ст. 23); спосіб життя суддів і членів їх сімей повинні відповідати їх становищу і прибутку (ст. 27); судді повинні проінформувати членів своєї сім'ї про вимоги професійної етики судді та переконати членів своєї сім'ї не порушувати їх (ст. 30); судді повинні мати великий соціальний досвід і глибоке розуміння соціальної реальності (ст. 35); судді повинні утримуватися від шкідливих звичок і поведінки, які суперечать суспільним інтересам, публічному порядку, соціальної моралі, які можуть вплинути на імідж судді і неупередженість при виконанні своїх обов'язків (ст. 39); судді повинні зберігати хорошу репутацію після виходу на пенсію і уникати публічної підозри щодо справедливості суддів через їх неналежні слова і вчинки (ст. 46) [20].

Основні принципи професійної етики суддів КНР містять також положення, з яких випливають: вимоги щодо *розголошення відомостей, які становлять таємницю*, а саме те, що судді повинні розглядати справи відкрито, окрім випадків, коли закон передбачає проведення закритих судових слухань (ст. 6); вимоги щодо *обмеження права суддів на свободу слова* – судді не повинні коментувати публічно або в засобах масової інформації те, що може підірвати авторитет судової влади (ст. 16); не повинні розголошувати або використовувати не публічну інформацію про судовий розгляд, а також комерційну таємницю, інформацію про приватне життя та іншу інформацію, отриману в ході судового розгляду, при виконанні службових обов'язків (ст. 42); повинні дотримуватися обережності при публікації статей і не робити недоречних коментарів щодо конкретних справ і сторін процесу (ст. 45); вимоги щодо *несумісності посади суддів* – судді не повинні брати участь у комерційній або іншій економічній діяльності,

яка може викликати у громадськості недовіру до свого іміджу (ст.ст. 25, 43); не можуть одночасно виступати в якості адвокатів, не повинні надавати консультативні висновки і юридичні висновки сторонам, їх агентам і захисникам по судовим справам (ст. 28); не можуть брати участь в організаціях культового характеру (ст. 41) [20].

Окрім зазначених правообмежень у правовому становищі суддів процесуальним законодавством КНР передбачені обмеження щодо *участі суддів у розгляді конкретної справи* у вигляді самовідводу, наприклад ст.ст. 28, 30 Кримінально-процесуального кодексу КНР [21]; ст.ст. 45-47 Цивільного процесуального кодексу КНР [22].

Висновок. У кожній національній правовій системі, в умовах сучасності, ідея щодо необхідності обмеження у правовому становищі суддів є загальноновизнаною. При цьому, національні традиції нормотворення, правовий менталітет та правова культура інколи по різному визначають правообмеження судів при виконанні свої суддівських обов'язків. Саме ці фактори й позначилися на різному нормативно-правовому закріпленні видів і об'ємів правообмежень суддів у зарубіжних країнах.

Література

1. Конституція Польської Республіки : схвалена Парламентом Польської Республіки від 02.04.1997. URL: <https://wipolex.wipo.int/en/text/194980>; Шаповал В.М. Конституція Польської Республіки. Київ : Москаленко О.М.. 2018. 84 с.
2. Про політичні партії : Закон Польської Республіки від 27.06.1997 р. URL: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/partiepol/kon12.htm>.
3. Про структуру загальних судів : Закон Польської Республіки від 27.07.2001 р. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/prawo-o-ustroju-sadow-powszechnych-16909701>.
4. Про Верховний суд : Закон Польської Республіки від 08.12.2017. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180000005/U/D20180005Lj.pdf>.
5. Про Конституційний трибунал : Закон Польської Республіки від 22.07.2016 р. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20160001157/O/D20161157.pdf>.
6. Про вирішення колективних спорів : Закон Польської Республіки від 22.07.2016 р. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19910550236/U/D19910236Lj.pdf>.
7. Кримінально-процесуальний кодекс Польської Республіки : Закон Польської Республіки від 06.06.1997 р. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970890555/U/D19970555Lj.pdf>.
8. Цивільний процесуальний кодекс Польської Республіки : Закон Польської Республіки від 17.10.1964 р. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D19640296Lj.pdf>.
9. Кодекс про адміністративне судочинство Польської Республіки : Закон Польської Республіки від 14.06.1960 р. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19600300168/U/D19600168Lj.pdf>.
10. Кодекс про проступки Польської Республіки : Закон Польської Республіки від 24.08.2001 р.

URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20011061148/U/D20011148Lj.pdf>.

11. Правила етики професійної поведінки суддів : схвалені Національною судовою радою Польської Республіки від 19.02.2003 р. № 16/2003. URL: <https://prawo.uni.wroc.pl/sites/default/files/students-resources/Zbi%C3%B3r%20zasad%20etyki%20zawodowej%20s%C4%99dzi%C3%B3w.pdf>.

12. Юрковский А. В. Особенности судебной системы Китайской Народной Республики. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-sudebnoy-sistemy-kitayskou-narodnoy-respubliki/viewer>.

13. Туркіна І. Є. Система органів судової влади в механізмі державного управління Китаю. *Публічне управління : теорія та практика* : збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. Харків : Вид-во «ДокНаукаДержУпр». 2013. С. 27-32. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-4/doc/1/04.pdf>.

14. Конституція КНР. URL: http://www.gov.cn/guoqing/2018-03/22/content_5276318.htm.

15. Конституції зарубіжних країн : навчальний посібник / За заг. ред. В. О. Серьогіна. Харків : Вид-во «ФІНН», 2009. 664 с.

16. Про організацію народних судів : Закон КНР від 01.07.1979 р. URL: http://www.npc.gov.cn/zgrdw/npc/xinwen/2018-10/26/content_2064483.htm.

17. Про суддів : Закон КНР від 28.02.1995 р. URL: http://www.npc.gov.cn/zgrdw/npc/xinwen/2019-04/23/content_2086082.htm.

18. Таран М. Комуністична партія Китаю в державно-суспільній системі КНР у період «Реформ та відкритості»: спроби пристосування до нових суспільно-політичних реалій. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність*: Зб. ст. К., 2007. С. 117-123.

19. Про партійну систему Китаю : Закон КНР від 15.11.2007 р. URL: http://www.gov.cn/zwgg/2007-11/15/content_806278.htm.

20. Основні принципи професійної етики суддів КНР : схвалені Національним народним конгресом КНР від 05.09.1988 р. URL: http://www.gov.cn/flfg/2010-04/30/content_1596420.htm.

21. Кримінально-процесуальний кодекс КНР : Закон КНР від 01.07.1979 р. URL: http://www.gov.cn/flfg/2012-03/17/content_2094354.htm.

22. Цивільний процесуальний кодекс КНР : Закон КНР від 09.04.1991 р. URL: http://www.npc.gov.cn/wxzl/gongbao/2012-11/12/content_1745518.htm.

Анотація

Байбак О. І. Досвід зарубіжних країн щодо правового регулювання обмежень у правовому становищі суддів (на прикладі Польщі і Китаю). – Стаття.

У кожній національній правовій системі в сучасному світі ідея необхідності обмеження правового статусу судді широко визнана. Це пов'язано з тим, що судді мають певні повноваження щодо здійснення правосуддя. Тому судді пред'являють високі вимоги як до професійного плану (маючи юридичну освіту та певний стаж роботи), так і до моральних (відсутність судимості, бездоганної репутації, бездоганної репутації), а також вимоги до певного життєвого досвіду (старший вік для обіймати посаду суддів) тощо. В рамках цієї наукової статті застосовується принцип правового статусу суддів як судової несумісності, який визначається як конституційно чи законодавчо визначена вимога, щоб суддя не міг обіймати певні посади чи займати певну посаду діяльності, представляє особливий інтерес. Для кращого розуміння сутності, змісту та

меж вимог щодо обмеження правового статусу суддів необхідно вивчити норми чинного законодавства зарубіжних країн (наприклад, Польщі та Китаю), які передбачають таке обмеження суддів. Актуальність теоретико-правового аналізу норм законодавства зарубіжних країн щодо встановлення обмежень у правовому становищі суддів, насамперед, через необхідність розробки оптимального поєднання гарантій професійної діяльності суддів та забезпечення їх права та свободи, визначають відповідність норм національного законодавства зарубіжних країн міжнародним правовим стандартам у галузі права, а також обговорення цього питання в засобах масової інформації, наукових колах та уряді. Метою цієї статті є аналіз чинного законодавства зарубіжних країн з метою вироблення єдиних концептуальних підходів до розуміння правової природи та особливостей системи обмежень суддів при здійсненні ними професійних обов'язків, а також виявлення позитивних зарубіжний досвід у цій галузі. Зроблено висновок, що у кожній національній правовій системі, в умовах сучасності, ідея щодо необхідності обмеження у правовому становищі суддів є загальноновизнаною. При цьому, національні традиції нормотворення, правовий менталітет та правова культура інколи по різному визначають правообмеження суддів при виконанні свої суддівських обов'язків. Саме ці фактори й позначилися на різному нормативно-правовому закріпленні видів і об'ємів правообмежень суддів у зарубіжних країнах.

Ключові слова: Польща, Китай, правовий статус судді, повноваження судді, гарантії діяльності, правообмеження, обмеження, заборони.

Summary

Baibak O. I. Experience of foreign countries in the legal regulation of restrictions on the legal status of judges (for example, Poland and China) – Article.

In every national legal system, in the modern world, the idea of the need to limit the legal status of a judge is widely recognized. This is due to the fact that judges have specific powers to administer justice. Therefore, judges have high requirements for both a professional plan (having a law degree and a certain length of service) as well as moral (no criminal record, flawless, spotless reputation), as well as requirements for certain life experience (advanced age for holding the office of judges), etc. Within the scope of this scholarly article, the principle of the legal status of judges as judicial incompatibility, which is defined as a constitutionally or legally defined requirement that a judge cannot hold certain positions or engage in certain activities, is of particular interest. For a better understanding of the nature, content and limits of the requirements for restrictions on the legal status of judges, there is a need to study the rules of current law of foreign countries (for example, Poland and China), which provide for such restrictions on judges. The urgency of the theoretical and legal analysis of the rules of the legislation of foreign countries on fixing restrictions in the legal position of judges, first of all, due to the need to work out the optimal combination of guarantees of professional activity of judges and ensure their rights and freedoms, determine the compliance of the rules of national legislation of foreign countries with international legal standards in the field of law, as well as discussions on this issue in the media, academia and government. The purpose of this article is to analyze the current legislation of foreign countries with the purpose of developing common conceptual approaches to understanding the legal nature and characteristics of the system of restrictions of judges in the exercise of their professional duties, as well as

to identify positive foreign experience in this field. It is concluded that in every national legal system, in modern conditions, the idea of the need to limit the legal status of judges is generally accepted. At the same time, national traditions of rule-making, legal mentality and legal culture sometimes define the legal restrictions of courts in

the performance of their judicial duties in different ways. It is these factors that have affected the different legal and regulatory types of judges in foreign countries.

Key words: Poland, China, legal status of a judge, powers of a judge, guarantees of activity, legal restrictions, restrictions, prohibitions.